

Grupuri etnice și religioase în România - (co)incidențe în aspectele educaționale Ethnic and Religious Groups in Romania — Educational (Co)Incidences

If the access to education were conditioned only by the legislative aspects, there shouldn't show up any major differences regarding the educational level of different social categories (out of religious, ethnic or other characteristic perspective). But there are. And the present paper approaches them. Based on the official statistic information published by National Institute of Statistics, we intended to underline the existence or the absence of some connections between the educational variables (the last graduated school, level of school attended at present, illiteracy) and the religious or ethnic affiliation ones. The long term implications that derive from the presence of the educational gaps between different ethnic or religious groups may become sometimes difficult or quite impossible to predict. An appropriate example could be the recent violent riots in Paris' suburbs, from Germany or those from Chechnya, Turkey – Kurdistan, Ireland etc.

Context general

Potrivit articolului 32 din Constituția României [6] dreptul la educație este asigurat pentru toate categoriile sociale. Aspectul multicultural este reliefat și de posibilitatea minorităților naționale de a avea învățământ în limba maternă iar a grupurilor religioase de a organiza propriul învățământ confesional. Aceste aspecte multiculturale sunt întărite de legea organică¹ ce reglementează sistemul educațional [7]. Astfel articolul 4 prevede respectarea drepturilor fundamentale ale omului, al demnității și al toleranței, al schimbului liber de opinii. Articolul 5 reconfirmă faptul că apartenența la o categorie socială nu trebuie influențeze în nici un fel accesul la toate nivelurile de învățământ indiferent de naționalitate, rasă, sex apartenență religioasă sau politică. Și articolele 12 și 104 întăresc statutul nediscriminator și bazat pe lipsă de xenofobie, rasism sau șovinism. Dacă accesul la educație ar fi influențat doar de reglementările legislative nu ar trebui să apară diferențieri în ceea ce privește nivelul educațional al

Alexandru Isaic-Maniu

Chair of Statistics and
Economical Prediction,
Academy of Economical
Studies, Bucharest,
Romania. Coauthor of the
books *Enciclopedia
calității* (2005), *Dictionar
de Statistica Generala*
(2003), *Statistica pentru
managementul afacerilor*
(2000), *Metoda Weibull –
Aplicatii* (1983)

Claudiu Herteliu

Chair of Statistics and
Economical Prediction,
Academy of Economical
Studies, Bucharest,
Romania. Coauthor of the
books: *Sistemul Național
de Indicatori pentru
Educație – Manual de
utilizare* (2005),
*Finanțarea
învățământului
preuniversitar de stat*
(2001)
Email:
claudiu.herteliu@mec.edu.ro;
<http://www.hertz.ase.ro>

Key words:

dialogue, love,
education, culture,
cultural diversity,
multicultural philosophy

diverselor categorii sociale (fie ele structurate din punct de vedere al apartenenței religioase sau din cel al grupării etnice). Eventualele diferențieri pot fi influențate de particularități de tipul celei evidențiate în butada „crede și nu cerceta” - atât de utilizată pentru a pune la zid elementul religios în anii în care religia era considerată a fi „opiumul popoarelor”².

În cele ce urmează vom verifica dacă aceste aspecte se regăsesc în situația din realitate reflectată de datele statistice. Pentru aceasta am utilizat informații statistice culese cu ocazia ultimului recensământ. Am folosit grupări combinate între diverse variabile. Pentru a întări concluziile analizei descriptive, am testat statistic diferențele/ asocierile cu ajutorul unor indicatori/ teste uzuale în cazul variabilelor măsurate pe scalele nominale și/ sau ordinale (χ^2 , j , C , V și T)³

Ca sursă alternativă de informație am utilizat caietele statistice bazate pe anchete exhaustive relativ la sistemul educațional realizate de INS și publicate bianual.

Starea de fapt

Pentru început, semnalăm o situație existentă în țara noastră cu puține explicații credibile. Este vorba despre corelarea între variabila naționalitate (etnie) și limba maternă. Am putea presupune că cele două variabile ar trebuie să aibă aceeași distribuție. În realitate lucrurile nu stau așa. Valorile luate de testele și indicatorii statistici prezentați mai sus sunt extrem de ridicate. Acest lucru semnifică o puternică asociere.

$$17015340 * j = 2,8 * C = 0,94 * V = 0,84 * T = 0,89 *$$

Totuși, la analiza descriptivă a detaliului statistic prezentat în anexa 1, constatăm câteva paradoxuri aparente. Astfel populația care are limba maternă limba

română a fost cu aproape 337 mii persoane (aproximativ 1,5%) mai mare decât cel declarat de etnie română. Și în cazul limbii maghiare există un peste 12 mii persoane care s-au declarat de altă etnie decât cea corespunzătoare limbii materne.⁴. Cazuri în extrema cealaltă sunt în cadrul etniei rrome (țigani). Mai puțin jumătate dintre cei autodeclarați de etnie rromă (țigani) vorbesc limba rromani, un semn clar de erodare a identității culturale a persoanelor de etnia respectivă.

În tabelul 1 prezentăm situația populației, pe etnii, care urmează o instituție de învățământ la recensământul din 2002. Remarcăm nivelul redus de acces al etniei rrome la educația postgimnazială. Valorile (calculate ca procent din totalul celor înscriși în sistemul educațional) fiind situate în jurul cifrei de 3% atât pentru nivelul liceal cât și pentru cel profesional și de ucenici (SAM) și cu valori puțin mai mari de 0,5% pentru învățământul superior. Aceasta în ciuda asigurării unor locuri speciale pentru candidații de această etnie în învățământul postgimnazial.

În urma aplicării statisticilor au rezultat următoarele valori:

Tabel 1. Populația de 6 ani și peste, care urmează o instituție de învățământ, pe etnii

Nivel educațional	Superior de lungă durată	Superior de scurtă durată	Postliceal și magistru	Liceal	Profesional și de ucenici SAM	Gimnazial	Primar	Nedeclarată	Total
Etnia	4.977.773	793.018	87.787	665.983	70.9188	1.771.443	857.676	59	3552.146
Români	2.550.5	2000	50.33	3951.9	1.860	7.383.4	5500.2	6	215167
Rromi (țigani)	447	43	75	2747	2832	433.16	421.48	1	91361
Ucraineni	595	56	33	1347	885	4220	3562	1	11003
Germani	1435	80	37	1666	410	2416	1086	1	7792
Rusi									
Ukraineni	542	28	43	904	338	204.5	1261	0	5155
Turci	305	28	29	495	142	1799	1628	0	4426
Tătari	71.0	73	53	1037	185	1376	766	0	4201
Sârbi	625	31	40	654	149	843	687	0	3029
Slovaci	222	27	37	508	152	912	901	0	2749
Altele	4673	67	766	1691	370	7156	7073	1	11355
Total	532336	31655	58883	716401	222023	1354485	993129	69	3908482

Sursa de date: INS, 2004 [2]

$$c_{calc}^2 = 59924^* \quad j = 0,12^* \quad C=0,12^* \quad V=0,04^*$$

$$T=0,04^*$$

Din punct de vedere al asocierii dintre cele două variabile, deși semnificativă statistic, valorile ce măsoară intensitatea dependenței înregistrează un nivel redus.

Din aceste considerente am reorganizat informația considerând pentru variabila etnie două cazuri (rromă și non-rromă) refăcând procedura de testare statistică. Informația astfel rezultată este prezentată în tabelul 2.

Tabel 2. Populația rromă și non-rromă de 6 ani și peste, ce urmează o instituție de învățământ

Nivel educațional \ Etnia	Rromi (țigani)	Altele	Total
Superior de lungă durată	447	531889	532336
Superior de scurtă durată	45	31610	31655
Postliceal și maistri	75	58308	58383
Liceal	2747	713654	716401
SAM	2552	219471	222023
Gimnazial	43346	1311140	1354486
Primar	42148	950981	993129
Nedeclarat	1	68	69
Total	91361	3817121	3908482

Sursa de date: Rearanjare a datelor primare efectuată de autori pe baza informației INS [2]

Calcululele au condus la următoarele valori ale statisticii testelor.

$$c_{calc}^2 = 47341^* \quad j = 0,11^* \quad C=0,11^* \quad V=0,08^* \quad T=0,07^*$$

Acest nou mod de organizare a informației statistice nu a condus la creșteri ale valorilor intensității asocierii între nivelul educațional parcurs și etnie.

Pentru a verifica concluziile am utilizat și surse alternative de informație. Astfel, potrivit caietelor statistice [1] referitoare la sistemul educațional (bazate tot pe cercetări exhaustive), situația existentă în sistemul educațional la începutul anului școlar 2004-2005 era cea prezentată în tabelul 3.

Tabel 3. Populația școlară preuniversitară la începutul anului școlar 2004-2005, pe etnii

Nivel educațional \ Etnia	Preșcolar	Primar	Gimnazial	Profesional și de ucenici (SAM)	Liceal	Postliceal și de maistri	Total
Români	583613	870757	938608	269139	725484	44888	3432489
Mughiară	43890	50758	54545	16222	39066	3630	208381
Rrom (țigani)	11493	38505	22425	2382	1088	9	75902
Germană	504	1045	1310	235	1117	67	4678
Ucraineană	2120	3157	3600	598	815	8	10398
Sârbă	441	511	695	109	544	15	2415
Turcă	668	1932	1548	234	837	2	5221
Tătără	250	500	525	85	410	26	1797
Alte etnii	1233	8631	7103	1518	1287	68	17320
Total	644612	975896	1030359	290623	770888	48713	3761091

Sursa de date: INS, 2005 [1]

De remarcat că pentru învățământul superior nu am dispus de structura defalcată pe etnii la nivelul dorit. Aceasta a dus la imposibilitatea comparării complete cu informația de la recensământ. Se poate constata totuși că informația statistică nu diferă semnificativ față de cea de la recensământ.

$$c_{calc}^2 = 48328^* \quad j = 0,11^* \quad C=0,11^* \quad V=0,05^* \quad T=0,05^*$$

Și valorile indicatorilor/ coeficienților cu ajutorul cărora am studiat intensitatea asocierii păstrează concluziile deja formulate. Asocierea există (semnificativă statistic) dar intensitatea este redusă.

O altă variabilă relativ la aspectele educaționale este **ultima școală absolvită** a populației de 10 ani și peste. În anexa 2 prezentăm un tabel bidimensional al acestei variabile pe etnii cu informații culese la recensământul din 2002. Constatăm că 70% dintre rromi au cel mult studii primare (cu consecințe nefaste asupra ratei analfabetismului funcțional la această etnie). În cealaltă extremă se situează cetățenii evrei. Aproape jumătate dintre aceștia au studii superioare, peste 90% având cel puțin studii secundare.

Valorile înregistrate de indicatorii/ coeficienții calculați pentru a măsura intensitatea asocierii înregistrează niveluri semnificative statistic.

$$c_{calc}^2 = 1729963^* \quad j = 0,30^* \quad C = 0,29^* \quad V = 0,10^* \quad T = 0,08^*$$

Intensitatea legăturii este consistentă rezultând că informațiile descriptive sunt relevante din punct de vedere al evidențierii accesului și dorinței de asigurare a unui nivel educațional corespunzător.

În anexa 3 este prezentat detaliul statistic referitor la gruparea combinată a populației de 10 ani și peste în funcție de religie și ultima școală absolvită. Deși ar exista unele valori descriptive interesante (40% dintre persoanele de religie mozaică au studii superioare), în realitate variabila ultima școală absolvită are o concordanță mai puternică cu naționalitatea.

$$c_{calc}^2 = 177187 \quad j = 0.1 \quad C = 0.1 \quad V = 0.03 \quad T = 0.03$$

Din punct de vedere al valorilor luate de indicatorii/ coeficienții calculați cu această ocazie, concluzia este că această posibilă concordanță este de o mică intensitate. Având în vedere că etnia și religia sunt puternic legate, probabil că asocierea între etnie și ultima școală absolvită încearcă să se transmită și spre variabila religie.

Pentru a ne susține afirmațiile, prezentăm în anexa 4 un tabel de contingență pe baza căruia am aplicat și între variabilele etnie și religie setul de indicatori/ coeficienți

de măsurare a intensității asocierii (concordanței).

Rezultatele au fost următoarele:

$$45439864^* \quad 1.45^* \quad C = 0.82^* \quad V = 0.48^* \quad T = 0.44^*$$

Valorile coeficienților care măsoară această intensitate sunt la cote ridicate, fapt ce indică existența unui nivel ridicat de semnificație statistică.

Un aspect extrem de interesant ne este relevat de gruparea pe vârste și etnii a populației analfabete. Informațiile statistice sunt prezentate în tabelul 4.

Trei sferturi dintre analfabeți au mai mult de 40 de ani iar aproape o treime peste 75 ani. Deoarece am considerat că persoanele de 40 de ani și peste au șanse foarte mici de a depăși acest handicap am detaliat doar grupele de vârstă până în 40 ani. Probabil că, în absența unor programe guvernamentale specializate, eradicarea fenomenului pentru populația mai vârstnică de 40 de ani se va realiza pe cale biologică, prin dispariția generațiilor respective. De altfel, marea majoritate a analfabeților de peste 40 de ani se află în segmente de vârstă înaintată (peste 70 ani).

Politicile, uneori coercitive, inițiate și implementate în perioada regimului comunist se pare că au dat roade mai bune decât situația prezentă. Nivelul fenomenului pentru persoanele între 35 și 40 de ani înregistrează cifre cu aproape 50% mai mici decât cele din prezent. Aceasta fără să mai ținem cont de diferențele de flux demografic în defavoarea generațiilor tinere. O menținere a stării de fapt existență în prezent nu va duce la diminuări semnificative ale fenomenului pe termen lung. Sunt necesare politici speciale de alfabetizare a generațiilor dispuse încă la învățare și unde rata analfabetismului se menține la cote îngrijorătoare.

Tabel 4. Populația analfabetă pe vârste și etnie la recensământul din 2002

Vârsta Etnia	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40 și peste	Total
Români	13376	18695	17215	11680	9648	6339	236425	373379
Maghiari	1287	1953	2258	1761	1222	820	8316	17627
Rromi	10959	15741	17248	12113	8611	5902	34163	104737
Ucraineni	35	63	58	53	39	36	2745	3029
Germani	14	28	26	27	26	18	350	489
Rusi	20	28	22	19	20	11	1433	1543
Turci	884	1041	981	656	517	434	1847	6370
Tătari	22	29	15	17	17	14	404	518
Sârbi	7	7	6	10	5	4	271	307
Slovaci	5	5	5	7	6	5	293	327
Altele	49	41	54	35	20	25	443	608
Total	26609	37591	37835	26353	20098	13893	346247	508326

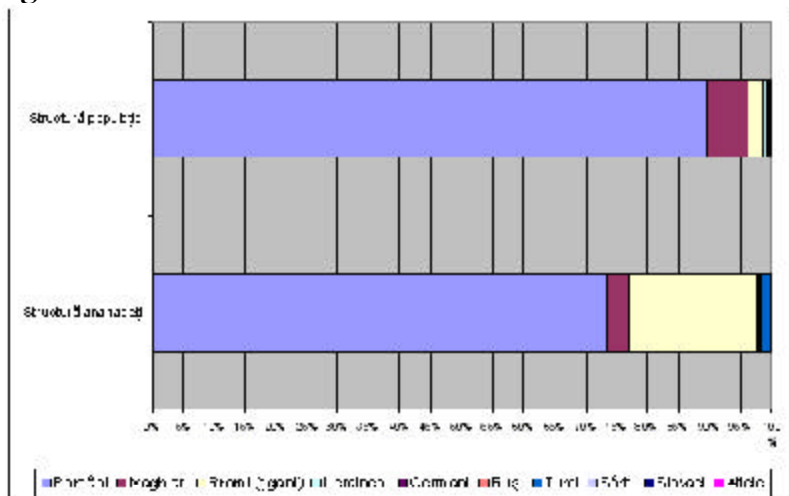
Sursa de date: INS, 2004 [2]

Valorile testelor de semnificație au fost în acest caz:

$$c^2_{calc} = 92671 * j = 0,43 * C = 0,39 * V = 0,16 * T = 0,15 *$$

Din punct de vedere al asocierii celor două variabile, constatăm ea este semnificativă, din punct de vedere statistic și că intensitatea acesteia substanțială.

Pentru a putea trage concluzii relevante din punct de vedere al influenței apartenenței unei grupări etnice asupra analfabetismului am eliminat variabila vârstă refăcând analiza doar pentru populația grupată pe naționalități. Informația descriptivă este prezentată în figura 1.

În ceea ce privește valorile testelor/ indicatorilor statistici, a rezultat:

$$c^2_{calc} = 744980 * j = 1,21 * C = 0,77 * V = 0,86 * T = 0,68 *$$

Se evidențiază o asociere de intensitate ridicată, semnificativă din punct de vedere statistic. Remarcăm rate foarte mari ale analfabetismului pentru anumite etnii (în jur de 20% pentru etnia rromă sau peste 10% în cazul turcilor).

Concluzii

Că există diferențieri în ceea ce privește nivelul educațional al grupurilor etnice și/ sau confesionale este un aspect de netăgăduit. De altfel din punct de vedere al educației nu contează doar o diplomă de un nivel cât mai înalt. De exemplu, faptul că nici o femeie de religie mozaică din grupa de vârstă 15-19 ani [2] nu a născut copii spre deosebire de femeile din aceeași grupă de vârstă aparținând oricărei alte denominațiuni religioase, relevă o altă fațetă a diferențierilor educaționale ale diverselor grupuri religioase.

Ar fi fost interesantă introducerea în calcul și a așa numitului alfabetism funcțional. Criteriile care departajează populația, din acest punct de vedere, ar fi pe lângă clasicele abilități de scris, citit, socotit caracteristici care să poată asigura o bună funcționare a individului în societatea complexă a zilelor noastre [8]. Aceste abilități suplimentare ar putea să se refere la: - cunoașterea unei limbi străine de circulație internațională; - permis de conducere; - abilități în utilizarea mijloacelor financiare moderne (carduri bancare). Din păcate nu există informații statistice oficiale pe baza cărora să putem analiza nivelul de alfabetizare funcțională a populației.

Pe baza informațiilor statistice oficiale prezentate pe parcursul lucrării putem desprinde ca o concluzie generală faptul că educația și accesul la educație diferă semnificativ în funcție de apartenența etnică a persoanelor. Coroborat cu faptul că între religie și naționalitate există o legătură (asociere) puternică, diferențierile observate în cazul grupurilor etnice se transmit, mai departe, spre grupurile religioase. Această legătură la mâna a doua este însă de o mai slabă intensitate (chiar dacă ea rămâne semnificativă din punct de vedere statistic).

Implicațiile pe termen lung a prezenței sau adâncirii decalajelor educaționale între diverse grupuri etnice sau religioase pot fi în unele cazuri greu previzibile dacă nu chiar imprevizibile – un exemplu în acest sens ar putea fi recentele violențe apărute în suburbiile Parisului, din Germania sau cele din Cecenia, Turcia – Kurdistan, Irlanda etc. [5].

Bibliografie

1. * * *, **Caiete statistice de început de an școlar 2004-2005**, Institutul Național de Statistică, București, 2005
2. * * *, **Recensământul populației și al locuințelor 18 martie 2002 – vol. IV**, Institutul Național de Statistică, București, 2004
3. Rotariu, T coord., Bădescu, G., Culic, I., Mezei, E., Mureșan, C., **Metode statistice aplicate în științele sociale**, Ed. Polirom, Iași, 2000
4. http://64.233.183.104/search?q=cache:2n80NJ03VcJ:www.socialistworker.co.uk/article.php%3Farticle_id%3D4850+people%27s+opium&hl=ro – accesat la 6 noiembrie 2005
5. <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/4412316.stm> - accesat la 6 noiembrie 2005
6. http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?den=act2_1&par1=2#t2c2s0a32 (**Constituția României**) – accesat la 6 noiembrie 2005

7. http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.frame (**Legea Învățământului**) - accesat la 6 noiembrie 2005

8. <http://www.sil.org/lingualinks/literacy/referencematerials/glossaryofliteracyterms/WhatIsFunctionalLiteracy.htm> - accesat la 6 noiembrie 2005

Note:

¹ Legea 84/ 1995 cu modificările și completările ulterioare

² Formularea îi aparține lui Karl Marx – “the sigh of the oppressed, the heart in the heartless world, the opium of the people”

³ Este vorba despre testul Hi (Chi) pătrat, coeficientul de asociere J , coeficientul C al lui Pearson, coeficientul V al lui Cramer și coeficientul T al lui Ciuprov (Tchuprov). Prezentăm, în continuare, o scurtă trecere în revistă asupra modului de calcul, a ipotezelor ce se formulează și a interpretării rezultatelor obținute.

Testul de concordanță C^2

Se formează două ipoteze:

H_0 : cele două variabile sunt independente (distribuția empirică nu diferă de cea independentă)

H_1 : există o diferență, semnificativă statistic, între distribuția teoretică (ce presupune independența) și cea empirică

Pentru a putea alege, cu un prag de semnificație α , una dintre cele două ipoteze se apelează la statistica:

$$C_{calc}^2 = \sum_{i,j} \frac{(n_{ij} - m_{ij})^2}{m_{ij}}$$

unde

$$m_{ij} = \frac{n_{i.} * n_{.j}}{n}$$

În cazul în care $C_{calc}^2 > C_{\alpha, (r-1)(p-1)}^2$ unde $C_{\alpha, (r-1)(p-1)}^2$ este valoarea tabelară corespunzătoare nivelului de semnificație, și numărului gradelor de libertate $(r-1)(p-1)$ se alege ipoteza H_1 . Unde r și p sunt numărul de linii și, respectiv, coloane ale tabelului de contingență.

Altfel, ipoteza nulă este confirmată și asistăm la independența celor două variabile.

Coeficientul ϕ

Formula sa de calcul este:

Inconvenientul care apare (referitor la faptul că, teoretic, acest coeficient poate lua și valori supraunitare) a dus la mai multe variante de îmbunătățire a formulei de calcul.

Coeficientul C

Una dintre variantele propuse îi aparține lui Karl Pearson. Formula propusă este:

Problema este că în acest caz nu se mai atinge valoarea 1. S-a trecut, deci, în extrema cealaltă. Valoarea maximă a acestui coeficient crește, pe măsură cresc r și p . Pe de altă parte, la niște valori ale lui r și p prea mari se pierde o parte din capacitatea intuitivă de analiză a problemei. Se recomandă folosirea acestui coeficient în cazul în

care numărul de căsuțe ale tabelului de contingență este mai mare de 80-100.

Coeficientul V al lui Cramer

Cramer a găsit o variantă de îmbunătățire a modalității de calcul astfel încât să poate să fie atinsă valoarea 1. Pentru aceasta la numitor apare produsul dintre n și minimum dintre r și p . Formula de calcul este:

Coeficientul T al lui Ciuprov (Tchuprov)

Varianta propusă de acesta este:

Și în acest caz se obține aducerea valorii rezultate între 0 și 1.

⁴ Indicatorii/ coeficienții marcați cu semnul „*” indică un nivel de semnificație mai bun de 0,01 (probabilitate mai mare de 99%)

⁵ Aceasta în ciuda sincronizării eliberării de către guvernul maghiar a certificatelor de maghiar cu perioada în care a avut loc recensământul.

Anexe:

Anexa 1

Populația după etnie și limba maternă la recensământul din 2002

Limba maternă	Română	Maghiară	Romani	Ucraineană	Germană	Rusă	Turcă	Tătară	Sârbă	Slovacă	Altele	Total
Etnie												
Români	19379562	13352	1000	1111	1655	477	111	27	319	212	1761	19399597
Maghiari	32070	1397906	1046	88	497	34	9	0	21	47	89	1431897
Rromi	275466	23950	235346	5	160	10	103	12	17	1	70	535140
Ucraineni	4540	149	2	56116	24	226	7	8	10	0	16	61098
Germani	11094	6413	86	17	42014	6	20	2	30	12	70	59764
Rusi	7382	25	4	12	2	28334	0	0	4	0	28	38791
Turci	4307	12	27	2	17	0	27668	25	11	0	29	32098
Tătari	2600	4	12	16	3	1	110	21171	0	6	12	23938
Sârbi	2427	72	28	13	51	0	10	3	19948	4	5	22561
Slovaci	1214	195	1	1	45	1	0	13	5	15706	45	17226
Altele	15855	1892	18	26	420	157	77	11	46	29	43426	61957
Total	19736517	1443970	237570	57407	44888	29246	28115	21272	20411	16027	45551	21680974

Sursa de date: INS, 2004 [2]

Populația de 10 ani și peste în funcție de nivelul ultimei instituții de învățământ absolvite și etnie, la recensământul din 2002

Nivel educațional	Superior lungă durată	Superior scurtă durată	Postliceal	Liceal	Profesional și de ucenici (SAM)	Gimnazial	Primar	Fără școală	Nedeclarat	Total populație peste 10 ani
Etnie										
Români	1209502	70615	531520	3812277	2686823	4772179	3467246	374938	10253	17435383
Maghiari	58257	5919	37834	231552	230909	413182	230123	47260	663	1305699
Rromi (țigani)	621	63	426	9269	15216	94739	146291	140220	1977	408842
Ucraineni	1217	112	731	5344	6435	22063	12141	5051	42	55136
Germani	5603	340	2140	12405	8093	17312	8723	1501	72	56189
Rusi-Lipoveni	1425	75	513	5040	4565	10899	7707	2763	58	33065
Turci	1055	53	268	3567	1591	5981	6309	7930	83	26837
Tătari	1556	124	628	5644	2827	5975	4368	1027	7	22156
Sârbi	1723	111	564	4672	2783	6562	3382	527	18	21147
Slovaci	480	44	260	2279	1976	5775	4032	769	2	15619
Bulgari	664	33	264	1639	945	2109	1617	268	8	7547
Croați	126	21	54	533	799	2669	1783	207	4	6195
Greci	1208	45	242	2573	489	922	690	132	9	6206
Evrei	2352	77	224	1663	254	639	375	57	7	5648
Cehi	127	12	68	487	395	1434	960	115	31	3629
Polonezi	267	12	79	522	406	1121	680	56	2	3145
Italiani	729	48	160	1152	218	472	218	33	37	3067
Chinezi	300	5	9	864	20	713	169	41	17	2138
Armeni	563	13	77	559	71	239	145	23	1	1691
Ceangăi	22	2	17	119	206	419	239	103	0	1127
Alte etnie	5091	202	278	5096	410	2063	1147	375	102	14764
Nedeclarată	275	16	20	442	91	264	151	219	106	1586
Total	1293163	77740	576084	4107698	2965522	5367731	3898496	583615	13499	19431138

Sursa de date: INS, 2004 [2]

Anexa 4

Distribuția populației la recensământul din 2002 în funcție de etnie și religie

88

Etnie	Români	Maghiari	Rromi (țigani)	Ucraineni	Germani	Rusi-Lipoveni	Turci și tătari	Sârbi	Alte etnie	TOTAL
Religie										
Ortodoxă	18251823	28287	438162	48262	5246	9655	825	20476	15239	18817975
Romano-Catolică	345557	587033	20310	267	36040	63	52	284	36823	1026429
Reformată	17446	665343	16385	132	1291	14	5	12	449	701077
Penticostală	276481	5697	34449	6167	496	43	11	162	956	324462
Greco-Catolică	160896	19645	6148	1721	1542	22	8	38	1536	191556
Baptistă	107405	12963	4749	252	357	44	4	238	627	126639
Adventistă de Ziua a Șaptea	78225	9055	4622	1287	277	53	9	26	116	93670
Musulmană	3310	56	805	33	26	9	54759	37	8222	67287
Unitariană	1153	64984	682	4	65	1	21	3	11	66944
Creștină după Evanghelie	39903	1810	2029	198	292	4	6	6	228	44476
Creștină de rit vechi	9775	129	628	723	12	25675	0	1056	149	38147
Evanghelică lutherană sinodo-presbiteriană	2218	15205	131	7	6358	6	5	29	3153	27112
Altă religie	105405	21600	6040	2045	7762	202	328	194	11654	155230
Total	19389597	1431807	535140	61098	59764	35791	56033	22561	79183	21680974

Sursa de date: INS, 2004 [2]